У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 19. МАЈА 1898.

ГОД. XXIII. **ПОЗОРИШТЕ.** БРОЈ 7.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по је дан пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

МАНДРОВИЋЕВ ОПРОШТАЈ СА ПОЗОРНИЦОМ.

(Свршетак.)

Говора је пало заносних и красних, а први говор, којим је интенданат др. Милетић поздравио старину-уметника, доносимо овде, пошто је у њему достојним начином исказано поштовање великим заслугама Мандровићевим:

„Краљ је мртав — живио краљ!“ — Ово су биле последње ријечи, које чусмо незаборавне данашње вечери са позорнице. Ова изрека, утврђена у конституцијоналном животу народа, потврђује се њеком трагиком судбине и у глумиштној умјетности. У казалиштном свијету брзо се живи, ал' и брзо заборавља. Једва да се појави која нова звијезда, већ нам свјетло пријашње не свијетли довољно. И данашње вечери опростио се је од нас краљ · · краљ богодухе умјетности глумачке, првак наше драме, Адам Мандровић.

Могли бисмо рећи с пјесником: „Већ четрдесет љета славних по свијету Твој се ори глас!“ Четрдесет година — огроман је број у раздобљу рада и напретка. На почетку и крају његову пружају си руке два нараштаја, једно у удивљењу спрам Твојег генија и у поштовању спрам Твоје особе.

Стрм и напоран био је Твој пут, водио те кроз трње и камење — ишао си удиљ уз брдо, ал' ето стигав на врхунац пружа Ти се красан видик на све четири стране по славјанској земљи и од свуда ори Ти у сусрет поклик удивљења и усхита. Доиста огромна је свота Твога рада, далек је пут од почетничког „Низа бисера“ до савршеног Твог Људевита XI., којему се вечерас дивисмо.

Ал' ипак прерано нас остављаш — прерано нам запада сунце Твојег умјећа, јур у подневу своме. Ми на југу овђе желимо дуље дане, жудимо благе вечери — које нам ево сад Твоје умијеће ускраћује.

Дијелити нам се је од Тебе, а Ти нас остављаш на висини својој, како бисмо тим трајније узчували у захвалном свом срцу успомену на Те. И доиста увијек незаборавне остати ће нам велике творевине духа Твога — Твој Звонимир и Твој Едип — Твој велебни Лир — страховити Твој Људевит. Сам си прерано довршио краљевство Твоје на хрватској позорници, али доба Твојег рада остати ће трајно убиљежено у повјести њезиној, па ако су умјетности нашој били Деметер и Фрајденрајх Перикле и Цезар — Твој је вијек, вијек Људевита XIV., вијек сјаја хрватског глумишта.

Пред олтаром Твојег умјећа сагиба на растанку Талија своје коњено, кличући ријечима великог Прерадовића: „Ој Провиди хвала, хвала, што си нам га дала!“

Живио Адам Мандровић!“

На поздрав интенданта дра Стевана Милетића одговорио је Мандровић својим простим и симпатичним начином.

Захвалио је Богу, који му је дао да доживи овај дан; захвалио је народу и земљи, који су га подупирали; публици, која га је одликовала, и напослетку — и ту се заплакао — захвалио је својим друговима, који су с њиме заједно радили. Замолио их је сузним очима, да му опросте, ако их је када у вршењу своје дужности и нехотице увредио, јер му није била намера зла, већ добра. Захвалио им је на потпори и суделовању, на доказима љубави и поштовања и зажелио им, да сретно наставе свој тешки и часни рад.

Те речи попратило је дуготрајно одобравање.

Тиме је био завршен низ строго званичних здравица, а друштво је наставило забаву најсрдачнијим начином.

За тим су заређале честитке и здравице.

Наздравили су Мандровићу и честитали: др. Фрања Марковић лепим сонетом, драматург др. Н. Андрић, истичући његове драматске заслуге, Милош Цветић у име Србаља, М. Грловић у име хрватских новинара, Андрија Фијан у име драматског особља, Славољуб Булван у име грађанства. итд.

На Фијанов поздрав одговорио је Мандровић: „И ја се придружујем данашњој лозинки: „Краљ је мртав! Живио краљ!“

И заиста. можда и нема згоднијих речи, које би могле боље обележити значај опроштаја Мандровићевог са хрватском позорницом, на којој је он био прави краљ.

Мандровић се повлачи у мир у пуној снази својој, уступајући место својим ученицима. Најблаготворнији део рада његова остао је скривен пред широм публиком. Напорни редитељски и учитељски рад његов није познат свету. Сва му мука, стрпљивост и истрајност око унапређења глумачке уметности у нас, види се само по успесима, које је постигао

Било је време, кад је Мандровић био све у позоришту: не само први глумац, него и редитељ и драматург и учитељ.

Солидности његова рада имамо да захвалимо, да нам нису глумци, а он њима на челу, заборавили на свој велики и озбиљан задатак.

У повесници хрватског народног позоришта обележиће се као што треба многостручни рад нашег Мандровића, а ми, који живимо, тражећи из дана у дан немирно нове узоре, не смемо никад заборавити, ко је и шта је нама био Мандровић!

Живио нам још много и дуго на дику и понос свију поштовача глумачког му знања и умења!

ЛИСТИЋ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„**Психе**“, комедија у три чина, написао Иво Војновић)

Драмско прв'чче Ива Војновића — „Пад дубровачке републике“ нека не замери, што се не узима у рачун! — његова у Хрвата толико и хваљена и решетана „Psyche“ чекала је мал те не пуну десетину година да дође на репертоар српског народног позоришта. Па сам Бог зна бисмо ли је и сад видели са српске позорнице, да сутецај прилика није довео Љерку Шрамову у Осек. кад је наша позоришна дружина зимус онде приређивала, као што вели проф. Шврљуга у „Narodnim Novinama“, „liepe večeri“ и да Војновићеву „Психу“ том приликом није спасла симпатична појава те хрватске првакиње. Захваљујући проф Шврљузи на братски искреном квитирању лепих вечери но молећи га уједно, да не замери што ћу посумњати да је баш **само** — тако каже изреком професор Шврљуга — симпатична појава Љерке Шрамове спасла Војновићеву „Психу“ пред осечком публиком, не могу а да не изразим са своје стране, да се својски радујем, што је „Психа“ дошла и на српску позорницу. Шат уклони сметње и прокрчи пут ближем додиру нашега позоришта са загрепским земаљским казалиштем! Навлаш рекох да је Војновићева „Психа“ у Хрвата и решетана. Не знам како о њој мисли професор Шврљуга, кад је процењује без обзира на српске уметнике и осечку публику, али као да му није прирасла за срце. Ја сам бар међу редовима прочитао, да је „Психа“ **спала** на симпатичну појаву Љерке Шрамове да је извуче. Но то се мени можда само чини. Не ћу дакле ни да рефлектујем више на то, него хоћу само да се осврнем на оне замерке, које су замашне и које хрватска критика у своје време није могла да прећути, ма да је „Психу“ наградила Matica Hrvatska и ма да је на подруг године после тога извојевала сјајан успех у загрепском земаљском казалишту. Пасарић јесте у то време на једном месту признао да Војновићева „Психа“ има много врлина и правих естетких лепота, којима се може такмити и мерити и са побољим радњама страних драматика и да у новијој хрватској књижевности тада није имала готово премца, али је и — на недељу дана после тога — изјавио сасвим отворено, да се јасно разабире из течаја радње, целине драмске и из обилнога епизодијског додатка, да је писац сиже свој више епски него драмски за-

сновао и обрадио". Вели даље да Војновић није ту створио драму у правом смислу, за коју се тражи много више крепке и активне радње него што је налазимо у „Психи" Војновићевој. Сиже — вели — у многом подсећа на романе француског писца Онета, те је она за право драматизована новела пуна појетичних споредних слика и накрцана епским и епизодијским детаљем, међу којим се главна радња попут реке понорнице сад губи а сад опет излази на површину. Не могу овде а да се не осврнем на ону — по Пасарићу: опћениту — замерку, што је писац посегнуо за туђим предметом. Све то нађох за потребно споменути с тога, што држим да су то презамашне замерке, које у непристрасна оцењивача морају побити вредност делу, и с тога, што се ја са Пасарићем у томе — потпуно слажем. Да почнем са „опћенитом" замерком. И моје је уверење, да ће модерни песник, ако хоће да прикаже верну и истиниту слику непосредног живота, најбоље урадити да остане на свом домовинском тлу и да у непосредној својој околини, коју у душу познаје, потражи ликове и узорке за песничко своје дело. Ја шта више идем још и даље него Пасарић па смело кажем, да ћу и на пољу историске драме свагда и ако не осуђивати кад се песник лати предмета из туђе историје а оно бар свагда пре одобравати, ако захвати у domestica facta. Не пада ми ни на ум, да што но кажу дођем близу Шилеровој „Марији Стјуартовој" или „Девици од Орлеана" но тек ми је слободно рећи, да ми је Валенштајн-трилогија и била и јесте и биће милија. „Краљева сеја" покојног Милана Јовановића Морског, крај свих недостатака својих, више ме придобија, него његов „Сан и јава" крај свих ванредних врлина. Да ми је и Лесингова „Minna von Barnhelm" у свако доба већма добро дошла — разуме се кад је читам или гледам у оригиналу, — него његова „Miss Sara Sampson" „Emilia Galotti" и „Nathan der Weise" могао би такођер узети за доказ, кад би Мина са својим сестрама и својим братом била омогена. Морао бих се осврнути и на „Породичне грехе" Милоша Цветића, који су под чекићем и у којима је Цветић, ако се добро сећам, залутао чак у Париз, но ја Цветићев рад на драмској књижевности нисам нигда узимао озбиљно, и крај „Немање" и крај „Лазара" и крај „Душана" па и крај „Тодора од Сталаћа", кога је Књижевна Задруга удостојила, да парадује међу одабраним делима светске књижевности. Не ћу да се упуштам с Пасарићем у нагађање о том, шта је Војновића одвело у „иноземство" — нагађање тек свагда остаје нагађање — него, понављајући, да је по мом мишљењу оправдана „опћенита" замерка, хоћу и субјективној душевној навали да дадем одушке тим, што ћу исповедити, да ми је замерка ублажена, што се на туђем тлу, у Бечу, састајем и са светом, према којем не могу бити тако равнодушан као према сваком туђину. Свет су тај Пољаци, који су у Војновићевој комедији ако не бројем а оно важношћу претежнији.

Много сам размишљао и о оним другим Пасарићевим замеркама, које сам узео и за своје, но нисам могао да нађем другог изласка из лавиринта мешовитога и неодређенога утецаја Војновићеве комедије на мене, до ли то, што су опет врлине у тој комедији тако неодољиво привлачне и тако снажне, да паралишу онај големи, онај битни недостатак. Тако фину и доследну карактеризацију лица а уз то тако живу и духовиту конверзацију ја се не сећам да сам нашао досад и у једног нашег драматика. Па кад сам већ ушао у то, да се слажем с Пасарићем, ево напослетку још велим с њим, да те врлине и још друге естетске лепоте осигуравају делу песникову повољан успех свугде, па дакле и на српској позорници. Само ће овде канда требати мало сакресати девети призор другога чина или ће режија морати приказиваче у том призору озбиљно опоменути на нешто бржи темпо.

За дистинкције сваке и најфиније нијансе у карактерима главних лица у Војновићевој комедији доносе наше прве снаге, а нарочито женска страна, са собом респектабилну спрему. Наша Милка Марковићка зацело нема разлога стрепити од упоређивања са Јерком Шрамовом а тако се исто ни Тинка Лукићка не мора постидети пред Строцијевицом нити је потребно изреком спомињати, да је Софија Вујићка у свако доба као дама од света пристала раме уз раме уза Сајевићку. Теже би се већ било за Спасића одржати према Фијану, но тим није речено да Спасић није интелигентан и амбициозан глумац. Конверзацијони тон и групирање у дворници грофице Воронске у другом чину није било изведено сасвим по салонским правилима, с тога не би било с горег, кад би се на пробама казала епизодистама разлика бар међу смејом у аристократској дворници и смејом у пивари.

Био сам радознао, како ће се изгладити не незнатна диференција у хрватском и српском дијалогу, те сам понео у позориште CXVIII—CXIX svezak zabavne knjižnice Matice Hrvatske и сравњујући говор на позорници са штампаним текстом уверио сам се, да је црвена оловка доста имала посла, да је „kist" заменила „кичица", но пало ми је у очи, како то да коректор није читао Шекспирову трагедију љубави у преводу Лазе Костића те је и овде у нас војвоткиња Ванда de Boissy-Chabrais „као краљица Маб заплела око дворца мрежу танких паучина".

Што Психа Брањевског није по правилима пластичне уметности имала лептирска крила, можда је крива уметникова ћуд, но што није имала „у скуту киту јоргована, у косама гранчицу Олгина цвећа и белу хаљину као Олга на свом првом плесу", ко би знао, ко је ту крив. **Г.**

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

4. Представа. **У ДУНЂЕРСКОВОМ ПОЗОРИШТУ.** У претплати 2.

У Новом Саду, у уторак 19. (31.) маја 1898.

ПРВИ ПУТ:

КАРЛОВА ТЕТКА.

Шала у 3 чина, написао Тома Брандон. — Редитељ: Добриновић.

ОСОБЕ:

Сер Франсис Чесни, пре тога пуковник у Индији — — Васиљевић.
Стеван Спитиг, адвокат — — Динић.
Џек Чесни — — — } оксфордски ђаци — Спасић.
Карло Вајкхем — — } оксфордски ђаци — Поповић.
Лорд Фокур Баберлин } оксфордски ђаци — Добриновић.

Брасет, универзитетски фактотум Мицић.
Дона Луција Д' Алвадорес, Карлова тетка — — — Љ. Динићка.
Ана, синовица Спитигова — Д. Туцаковићева
Кети, пупила Спитигова — — З. Ђуришићева.
Ела Делахеј, сироче — — Д. Стефановићка
Мара, слушкиња Спитигова — Л. Вујичићева.

Догађа се у Оксфорду. — Доба данашње. — I. и II. чин у стану Џековом. — III. чин код адвоката Спитига.

У четвртак 21. маја (2. јуна) први пут: „Брбљуша“. Шаљива игра у 3 чина.

УЛАЗНЕ ЦЕНЕ: Ложа у партеру: 4 ф. 50 н. — Ложа у I. спрату: 4 фор. — Седиште у I. и II. реду у паркету: 80 н. — Седиште у III. IV. V. и VI. реду: 60 н. — Седиште у VII. VIII. IX. и X. реду: 50 нов. — Седиште у XI. и XII. реду: 40 н. — Седиште на балкону у I. реду: 80 н. — Седиште на балкону у II. реду: 60 нов. — Седиште на балкону у III. IV. реду: 40 нов. — Седиште на галерији у I. и II. реду: 30 нов. — Стајање на I. галерији: 30 н. — Стајање за ђаке у партеру: 20 нов. — Војници до наредника: 20 нов. — Стајање на II. галерији: 20 н.

Ко се још жели претплатити, нека изволи ту своју намеру изјавити у књижарници БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА.

Улазнице могу се добити у књижарници Браће М. Поповића од 8—12 сахата пре подне и од 2—6 после подне, а за тим на позоришној благајни.

Умољавају се пошт. госпође и госпођице, да изволе у позоришту без шешира седити.

Почетак тачно у 8 сахата у вече.

Штампарија српске књижаре Браће М. Поповића у Новом Саду.